

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatio Synoptica De Iudiciis Ad Lib: II. Decretal: Gregorii IX.

**Herberstein, Ferdinand von
Tabarelli de Fatis, Donato Vincenzo**

Spirens., 1660

Caput V. De Terminatione ordinis iudicarii.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11416

CAPUT V.

DE TERMINATIONE ORDINIS
judiciarij.

Ordinato processu & causâ instructâ ac factâ conclusione, quæ tamen non est de substantiâ processus, ut absque vitio nullitatis omitti possit. *p. Gl. in Clem: sepè. S. sententia* sequitur, ut agamus de ipsâ Iudicis sententiâ, quâ visis actis, probationibus, allegationibus atq; exceptionibus, secundum quod ex iis sibi justum visum fuerit, super causâ controversâ pronunciat, & finem controversiæ imponit, vel absolvendo, vel condemnando, & consequenter de re iudicata.

TITULUS XVII.

DE SENTENTIA & RE IUDICATA.

CASUS.

Antigono Macedonum Regi cum blandiens aliquis suggereret, omnia

omnia Regib⁹ honesta iustaq; esse, re-
spondit: sunt hercules; sed Barbaro-
rū duntaxat Regibus at nobis ea ho-
nesta, quæ honesta sunt; & iusta, que
iusta. Proindè Idem scripsit Civitati-
bus, ut si quid fortè iuberet, que
adversaretur legibus aut rebus iudi-
catis; ne admitterent: ac pro eo iu-
berēt, atq; si inscio se scriptum esse.
Iust. Lips. Exempl. Polit. Lib. 2. c. 9. Qua-
ritur, an revera Princeps nihil possit
in re iudicatâ minuere vel augere
dispensando in lege? *Resolu. quer. N. 1.*
2. circa med.

1.

Sententia est de re sive lite ultima iudi-
cis definitio, quæ vel absolutionem
continet, vel condemnationem certam
actoris vel rei. *L. 1. ff. de re jud:* In hac
manda Judex multa perpendere debet
nos pleraq; ad sequentes revocabimus
cos: ad jus, factum, rem, expensas, for-
mulam, & solemniam.

2. Quantum ad jus attinet, summu

est præceptum, ne aliter iudicet quam legibus, constitutionibus, moribus proditum est. *Prima Instit. de offic. Iud: L. nemo 13. C. de sententia & interloc.* Nec interest inter supremas curias & inferiores Iudices: quod enim alicubi invaluit supremas curias ex bono & æquo posse, inferiores Iudices, secundum leges iudicare debere, intelligendum est: quando nulla iusta causa subest ut benè *Covar: cap. 9. nu. 8. Sanchez. lib: 6. consil. cap. 1. dub: 2. contra Felin: & aliàs in cap. licet de pœnis.* docentes Iudicem inferiorem non posse pœnam lege statutam remittere, nisi crimen, ob quod pœna incurritur sit eiusmodi, ut in illo Iudex inferior dispensare possit. Cæterùm causæ, ob quas pœna delicto debita temperari possit à iudice inferiore, hæc ferè recensentur. 1. Ætas puerilis. *L. Auxilium. ff. de minor.* 2. Paupertas, quando pœna est pecuniaria. *L. illicitas ff. de offic. Præs.* 3. est defectus doli aut deliberationis. *L. absentem ff. de pœnis.* 4. est Consuetudo legitime præscripta: *cap. cum contingat. de foro compet.* 5. quando Iudex est prohibitus: v. gr. in sacris, qui prohibetur ullum ad

mortem damnare. *cap. in Archiepiscopatu*
derapt: 6. si post delictum commissum
 magnum temporis intervallum transiit
L. si diutino ff. de pæn: 7. quando accusatus
 fatetur statim spontè crimen, & non me-
 tu probationum. *Turrecrem: cap. omnis disp.*
43. n. 6. 8. quando pars læsa condonat pe-
 tiquam accusavit, & condonat antea-
 tentiam latam; quod in Hispania servatur
 ex constitutione regni & quoad praxim
 etiam in aliis locis: & ratio est. quia ces-
 sante accusatione iam Judex procedit ex of-
 ficio vel per inquisitionem; quo casu non
 debet procedere ad pœnam ordinariam,
 ut plurimi docent Juristæ. 9. quando reus
 est vir publicus, & bono communi neces-
 sarius, v. g. Dux bellî eximius: ratio
 quia etiam ad Judices inferiores potest
 nec promovere bonum commune.
 quando constat aliam esse mentem legi-
 slatoris, nec voluisse hunc casum verbis
 legis comprehendere. *Less. cap 29. dub.*
 Deniq; quando accedit circumstantia
 quâ delictum levius redditur, pœna legi-
 diminui potest, modo lex ipsa non ex-
 precat, non debere imponi aliam pœnam

aut manifeste prohibeat pœnam immu-
tari: ut dicitur. *cap: super eo. de rapt.*

Neq; sequitur ex prædictis, nullam esse
differentiam inter Principem & Judicem
inferiorem, in ordine ad pœnam tempe-
randam à lege statutam, cum neuter pos-
sit sine causâ remittere, vel minuere pœ-
nam, uterq; autem possit ex causa: quia
Judex inferior solùm id potest in casibus
jure expressis, vel consuetudine receptis,
id est, quando per Epichiam præsumitur
voluntas principis nolentis legem suam
extendere ad istum casum. *Suar: lib: 5 de
leg: cap. 11. n. 9.* At verò princeps potest il-
lam minuere dispensando in lege, modò
causa ad dispensandum subsit sufficiens:
etiamsi non teneatur, qualis causa v. g.
esset: si id Princeps faceret ad concilian-
dos sibi subditorum animos: aut in grati-
am alterius Principis: item differentia ap-
paret, quod Judex inferior latâ sententia
pœnam lege taxatam imutare non possit,
quia jam officio suo functus est ex *L. quod jus.
ff. de rejud.* At verò Princeps subindè potest,
quâdo dispensatio in damnum tertii non
cedit. Si jure civili quæstio decisa non sit,

de quâ quæritur, quid facto opus? Uno
propè ore omnes monent ad SS. Cano-
nes recurrendum esse, rem apertè defini-
entes *arg: Auth: Clericus cap: Rainald de te-
stam: cap: 1. & 2. de novi. op: nunc. Res judi-
cata an leges sunt? Videtur quod non
etiamsi ab amplissimis Magistratibus ju-
dicata sint, ut proindè has in iudicando
Judex sequi non debeat. L. nemo. C. de ju-
interl. nisi perpetuò res similiter iudicari
fuerint: quia harum authoritas vim legi-
obtinet. L. si de interpretatione. 37. Bald: in l.
1. v. & ideò ff. de off. et. cui. mand: est juris.*

Communis in rigore opinio vim juris
non habet, cùm sæpissimè communis sit
error. Quare si appareat falsam esse, se-
quatur Judex potius, quod à paucioribus
quàm quod à pluribus responsum est. *l. 1.
sed neq; ex multitudine. C. de vet. jur: con-
Sin obscurum sit, utri rectius senserint,
credat plus vidisse oculos quam oculum
Mascard: lib: 3. de prob. conclu. 1143.*

Nec excipimus causas, quas vocant, fa-
vorabiliores, matrimonium, dotem, libe-
bertatem, testamentum, in quibus licet
communis schola, unius sententiam ha-

manio- rem, communi opinionioni præferen-
dam judicat, apud *Mascard: cit. Geil. 2. obs:*
94. n. 18. nihil tamen causæ video, cur non
in his quoq; si quæstio obscurior sit, plu-
rium vestigia legere debeamus. *Alciat: de*
presump. reg. 1.

Quid si paria utrinque sint rationum
pondera? utramlibet sequi posse docet
Panor. in cap: 1. de constit: n. 15. quia quamli-
bet sequendo prudenter operaris. **S E D**
nunquid Glossæ vim juris habent? Ne-
gandum cum *Barth. in L. 3. n. 8. in fin. ff. de*
just. & jur. sicut enim Glossatores non pos-
sunt glossando facere, librum non appro-
batum esse approbatum *cap: transl: de con-*
stit: & L. fin: C. de leg ita non facient, ut eo-
rum glossæ vim juris habeant, sed sumum
tantum ponderis habent, quam alterius vi-
ri docti. *Geil: sup: obs: 153.*

3. Quod ad factum attinet, placet Ju-
dicem sequi fidem eorum quæ probantur
L. rem novam. C. 14. de jud: Quare si actor
probaverit rem suam esse vel sibi deberi
reus condemnandus est: sin minus etiam si
nihil ipse præstiterit absolvendus est. *L. 4.*
Cod. de ed **D I F F I C U L T A S** celeberrima

agitatur à legistis, an etiam in casu quo Judex solus sciat, aliter se rem habere atque allegatum fuit, contra innocentem sententiam proferre possit? Placet Azonis consilium, qui Præsidi Bononiæ, cum eadem admitti sine teste vidisset, auctor fuit, ut depositâ Judicis persona fungeretur officio testis: *Cujac. 12. obs. 12.* Neque parte distingui inter supremos Judices, quibus provocatio non est, & inferiores à quibus est provocatio: quid enim abscondi vel ipsum Principem testis officio fungi? nempe periculum est, ne majestas quidquam decedat. Aliud visum C. Julio Decemviro apud *Livium lib: 3. Africanum apud Val. Max: lib: 4. cap. 1.*

Sed revera aliud quoque nobis occurrit, si tibi Azonis consilium non arridet, *CIMUS. cum Barth: in L. illicitas ff. de Præsidi: Claro Val. Covar. & aliis, ubi facta omni possibili diligentia ad liberandum innocentem nihil profecisti, licere ex legatis & probatis reum condemnare ad pœnas minores, v. g. pecuniam, carcerem, exilium, loquendo autem de criminalibus, in quibus agitur de pœna capitali*

vel mutilationis non posse Judicem juxta
 probata condemnare reum, quem priva-
 tā scientiā innocentem novit: esse contra
 complures fatemur, sed tamen à simili
 eam roboramus: quia non potest quis li-
 citè cognoscere carnaliter foeminā, quam
 quis certò scit non esse suam uxorem, esto
 in judicio probetur per legitimos testes
 esse ipsius uxorem, & etiam Judex ipse
 per sententiam pronuntiet, & copula sub
 excommunicatione præciperetur: ex com-
 muni omnium sententia. ergo neq; lice-
 bit Judici occidere innocentem ut talem
 à se cognitum quantumvis per falsa testi-
 monia reus probetur: Consequentia
 probatur, quia non minus est intrinsecè
 malum occidere innocentem, cujus vitæ
 non es dominus: quam accedere ad non
 suam, in ordine ad quam non es dominus
 tui corporis. ergo sicut propter probatio-
 nem apparentem maritus putativus eo
 casu non operatur licitè idq; ob suam pri-
 vatam scientiam, ita neq; Judex in nostro
 casu. Præterquam quod verissima sit
 hæc propositio, non posse Judicem con-
 demnare reum, qui reus non probatur:

cùm in dubia causa pro reo judicare debeat *L. favorabiliores ff. de reg: juris.* at impossibile est ut quem scit innocentem esse, sciat etiam nocentem esse, cum de uno eodemq; objecto, duæ scientiæ contrariæ admitti non possint. *ergò.*

4. Quod ad rem spectat: res judicata est ipsa causa controversa, quæ finem controversiæ pronuntiatione Judicis accipit, vel absolute, vel condemnatione. *L. 1. ff. de rejud:* cavere debet Judex, ne aliud de re judicet, quàm quæ in judicium deducta fuit. *L. ut fundus. 21. ff. com. Div.* Quod verò in judicium venerit ex intentione actoris æstimabit, *L. solemus. 61. ff. de jud: in* tentio si fuerit ambigua, id capiet, quod utilius est petitori. *L. si quis. 76. ff. eod: V* niunt autem alia quidem aperte, alia tacite: aperte quæ verbis intentionis exprimuntur. *cit. L. solemus.* tacite, quæ non expressa per consequentiam & ipsa petita intelliguntur: ut fructus, & reliquæ accessiones rei petitiæ, quæ post judicium acceptum contingunt. Quæ ante litem contestatam contingunt, non pertinent ad Judicem, nisi nominatim petantur. *L. 2. C.*

2. *C. de fri. 7.* Si Judex omiserit condemnationem in fructus, an actio de fructibus integra est victori? Integra est, si quidem in rem actum fuerit, aut cum ageretur in personam nominatim petiti fuerint. *arg: L. si homo: 8. ff. C. de re jud.*

5. PORRO non semper in rem ipsam, sæpè in æstimationem, sæpè in id, quod interest, condemnat Judex. Quid enim, si res petita culpa rei perierit? quid si non possideat, nec justo pretio comparare possit? quid si in humanum sit rem ipsam prestare? In his utiq; & similibus casibus, in æstimationem fiet condemnatio. *L. 8. L. ex argento: 14. L. 14. §. bone ff. de cond. furt.* In ineunda autem æstimatione, si dies, conditio, vel locus obligationi adjecta sint: eius diei, conditionis, loci rationem haberi debet: sive bonæ fidei sit judicium, sive stricti juris. *L. ult. ff. de cond. tritic: Sin minus in bonæ fidei judiciis spectabit tempus rei judicatæ. L. 3. §. in hac ff. commod: sicut & in arbitrariis. L. sin autem. 27. §. 1. ff. de R. V. In strictis tempus litis contestatæ. cit: L. ff. de cond: tritic.*

Locus si expressus non fuerit, judicii spectat.

spectatur. *L. vinum ff. de reb. cred.* Sed ne-
 que formale pretium, neq; domini judi-
 cium, neq; affectionem singularem spe-
 ctabit, cum tanti res sit, quanti communi-
 ter æstimatur. *L. quod bonis. 15. §. ult. ad L.
 Falc.* Res itaque fungibiles tanti æstima-
 bit, quanti in foro vendi potuerint. *L. de
 lege 45. ad L. Falc.* Si usufructus, usus, ali-
 menta annua, legata æstimanda sint, æsti-
 mabit ea vel secundum Ulpiani, vel certa
 Macri computationem, ita, ut à primâ æ-
 tate usq; ad annum 30. computet fructum
 annorum 30. Ab anno 30. tot annorum
 fructum, quot supersunt ad annos 60. Ab
 annis 60. cuiuscunq; ætatis sit, annorum
 5. Quod si pensio perpetua sit æstimanda
 eâ æstimabit sorte, quæ tantundem sin-
 gulis annis parere poterat. *L. computatio
 68. ff. ad L. Falc.*

In id, quod interest, condemnatio fit
 in iis allegationib⁹, quæ in faciendo con-
 sistunt, si factum non fuerit, quod fieri
 debuit, vel contra factum fuerit, quam
 debuerit. *L. si quis ab alio. 13. §. 1. de re iudic.*
INTERESSE (tametsi Fulgoso teste in
L. 2. ff. si certum pet. in iure non reperitur

est æstimatio damni per adversarium illati, vel utilitatis amissæ, quæ quidem in re, vel circa rem fuerit: vel, ut Cuiac. placet, est utilitas iusta, quæ nobis abest, vel quam ex re ipsâ, quâ de agitur, haberemus, si damnum non dedisset, lucrumve adversarius non intercepisset. *L. Tut. 8. ff. de in lit. iur.*

ÆSTIMANDUM autem est id, quod interest, aliter in certis casibus, aliter in incertis. In certis, id est, in quibus certa pecunia, certa res, certumve corpus petitur, æstimabit Judex ita, ne æstimatio excedat duplum pretium ipsius rei. In incertis, quibus res vel pecunia incerta petitur, æstimabit quântum in rei veritate interfit, & indubio minoris condemnabit. *L. un. C. de sent. que pro eo, quod int.* Tantum de re.

6. Quantum ad expensas sive sumptus litis & damna, verbis istis veniunt salaria Advocatorum, & Procuratorum, sportulæ Judicum, exceptorum, apparitorum: veniunt & viatica sumptusq; in iter facti à litigantibus: item sumptus facti ad producendum testes. Postremò damna, quæ artifices patiuntur, dum peregrè operas edere non possunt. *L. 4. & ult. C. de fruct. & lit.*

Et lit: expens: Quod dicimus de viaticis
 sumptibusq; itineris, id alii ita temperant
 ut deduci velint eos sumptus, quos litiga-
 tor domi manens fecisset. *arg: cap. cum de-
 lecti. in fin:* Aliis ea deductio non place-
 usumq; fori juri derogare scribunt. *Im-
 bert: 1. Instit. forens.* Nobis prior sententia
 juri & æquitati consentanea videtur. *Vi-*
N I U N T porrò expensæ tam ante, quam
 post litis contestationem factæ in judicio
 um ipso jure, ideoq; licet petita non fue-
 rint, Judex tamen victum victori in eas
 condemnare debet: ni fecerit, ipse eas
 sufferet. Nec excusabitur si dicat omittam
 à victore fuisse clausulam salutarem, *Omni-
 meliori modo. L. eum quem. ff. de jud: Co-*
D E M N A T autem non omnem, qui victor
 est, sed eum, qui temerè litigavit. *cit. L. e-*
um quem. §. 1. Instit. de pæn: tem: lit: Excus-
 tur itaq; , qui justam litigandi causam ha-
 buit. Causam justam parit non solum quæ
 stionis obscuritas, & probabilis facti
 ignorantia, sed & ambigua juris contro-
 versi interpretatio discrepantibus Do-
 ctorum sententiis. *Rebus: tom: 3. reg. compo-*
tit. de expens: art. 1. n. 30. Et licet Donellus
 existat

existimet fieri non posse, quin actor si vincatur, videatur temerè litigasse: eo quod qui agit ante, quàm de jure suo certus sit, videatur eo ipso temerè fecisse *arg L. qui in alterius. 42. ff. de R. I.* assentiri tamen ei non possumus. Reo quidem faciliùs ignoscendum, quàm actori fatemur: qui minus interdum & actor excusari possit non videmus. *L. 2. ff. de jur. & fact. ignor.*

Sipro parte justa litigantis causa fuerit, in omnes expensas condemnandus non est, secundum Barth. Salic. & alios. sed solum in necessàrias: non etiam in voluntarias, seu voluptuarias. *Gl. in cap. finem litibus. de dolo:* Quare si rusticus pedester ire solitus, eques vel vehiculo ad iudicium veniat, hæ expensæ in condemnationem non veniunt. *Gl. in L. idemq. §. idem Labeo. ff. mandati:* deduci quoq; debent, quos victor domi factururus fuisset: quas Judex & testes non deducunt, quia pro jure alieno laborant, victor autem pro suo. Quid si quis prima instantia vicerit, secunda victus sit, an est condemnandus in expensas? *Glossographus in L. pen. §. 1. v. dispendii. C. de reb: cred. compensandas eo casu existi-*

existimavit, quod victoria primæ justam litigandi causam videatur præbere secundæ: quam sententiam veram putamus, si causæ obscuritas diversum utriusque instantiæ fecerit exitum: quod si in lite improbâ, ab iniquo Judice lætiores tulerit calculum, secunda instantia rectè nihilominus in sumptus damnatur. *Rebus: sup. art: 1. nu. 39.*

Quid si transactum fuerit de causa? Hoc utique casu, sublata questione principali etiam tollitur sumptuum quæstio. *L. 3. ubi DD. C. de fruct: & lit. expens:* Idem dicendum, si quis cognovit penitus adversarii jure, bonâ fide à lite destiterit *Barth: sup. ad L. 43. de reg. jur.* Celsat etiam condemnatio in expensas, cum ex consensu utriusque litigatoris causa iudicio disceptatur. *argumen: nov. 112. cap. cum fiscus succubuit. Cuiac. in par: C. de sport. cum Episcopus nov. 123. cap. 28. tenuiores. nov. 15. cap. 3. nec non illi qui his cum litigant. L. ult. C. de fruct: & lit. expens.*

7. Transeamus ad formulam: pro qua ante omnia sciendum r. in causâ condendum esse, ut habetur *auth. jubemus. C. de jud: quia nequit Judex ferre sententiam*

nisi omnibus auditis, quæ litigatores utrinque producere, & allegare volunt. *Can: judicantem* 111. q. 5. Quare, ubi partes à Judice requisitæ, dixerint se nihil aliud proponendum habere, jussæque utrinque; ulterioribus probationibus renuntiare id præstiterint (quod est in causa concludere) Judex ad causæ principalis decisionem se accinget, allegatisque; ac probatis omnibus studiosè examinatis partes citabit pro certâ die ad audiendum jus dici, & sententiam ferri. *cap. Bertholdus* 18. *hoc v.* 2. Judex ipse pro tribunali sedens sententiam feret nisi consuetudo aut etiam jura per alium ferri permittant, ut accidit in Episcopis aliisque personis illustribus: quæ per substitutos sententias suas pronuntiant) idque in loco publico & consueto. *Leg. pen: ff. de justit: & jure. & L. si cum dies. §. arbiter. ff. de arbitris.* quare nec equo insidens rectè ferret sententiam, nec è turri aut alio loco eminenti litibus non dicato ut docet *Azo in sum: C. ut qua des: peris. recit.* 3. ferenda in scripto sententia, ut sit valida. *Cap: fin: de offic. ord: in 6.* idque ut evitetur fraus in judiciis: exceptis causis levibus maxime vilium

viliū personarum *Authen: nisi breves C. de
 sent: ex breviculo recitanda.* Item causa ma-
 trimonialis: idq; speciali favore matrimo-
 nii & liberorum. 4. ferri debet servato
 juris ordine *cap. in causis 19. h. t.* nempe lite
 contestatâ auditis utrinq; probationibus,
 causâq; plenè cognita non secundum sci-
 entiam privatam *Can: judicat. 111. quab.*
 ita secundum legem præscripta *cap: 1. h.*
 nam sententia lata contra leges aut Ca-
 nones, si juris errorem expressum conti-
 neat, ipso jure nulla est. *cit. cap. 1. ut si Ju-
 dex pronuntiet minorem 14. annis posse
 facere testamentum, quia lex id expresse
 prohibet. L. à quâ etate. ff. qui test: fac. p. 1.*
 Dico expressum, quia si contineat erro-
 rem juris non expressum, quamvis
 contra leges & Canones valet: quia præ-
 sumptio juris est pro sententiâ; quod licet
 licet Judex justâ causâ motus eam tulerit.
 5. debet esse certa sententia & libello con-
 formis. *cap. licet. infra. de sim.* nisi causa
 erit criminalis: quia licet accusator libel-
 lo suo petat reum puniri hâc vel illâ po-
 nâ, potest Judex non attento libello eam
 infligere, quæ sibi justa videtur; uti & in
 civili

civilibus potest Judex quoad modos, qualitates, & tempora non sequi petitionem libelli, sufficitq; si sententia sit conformis libello in re petitâ, in causâ, & in actione, in re qdem, quod Judex de aliâ non pronuntiet *Gail: 1. observ: 42.* in causâ verò, quod Judex aliam non proferat *L. habeat. ff. de Instit. act.* Deniq; in actione, ut sequatur actionem quam actor instituit *L. edita. C. de edendo.* Dubitari possiet, an sententia lata sub conditione ferri possiet? Respondet *Ulpianus in L. 1. §. biduum. ff. quando appell: non esse ferendam sub conditione,* si tamen dicta fuerit, valere perindè, ac si conditio adiecta non fuisset. Non distinguit, utrum conditio intrinseca an extrinseca sit: nec quidquam ergo distinguunt, ita *Accurs: & DD. in L. 11. C. de sent. & interl.* Quin imò, ne de intrinseca quidem, quod scribunt (vocant autem intrinsecam, quæ exactis pendet) possis per omnia probare. Valet quidem hæc sententia. *Absolvo si juraveris,* sed quod *Accurs.* putavit valere & istam, *Condemno, si probatum sit,* falsum videtur *Cumano & aliis: fundatis in L. quid tamen. 21. §. Pomponius. ff. de recept: Dubi-*

Dubitatur præterea, an Judex verba exprimere debeat formalia? Respondendum negativè: sufficere æquipollentib⁹ usum. *L. 3. Cod: de sentent: qua sin. cert. quant. prof.*
 AN causam condemnationis, vel absolutionis sententiâ continere debeat? Respondetur posse, si velit: non tamen cogi. Caveat autem, ne falsam causam inserat: ineptam: si fecerit, sententia valore nullum habet. *cap: sicut: de sent: & re jud:* An quem ferenda sententia, an in Dominum, an in Procuratorem? Respond: in eum, cum quo lis contestata est. *L. 1. C. de sent. & interl:* sive Dominus is fuerit sive Procurator. Excipiuntur causæ criminales & matrimoniorum, in quibus sententia in ipsum Dominum ferenda. *arg: L. ult. C. de injur.* QUID SI Dominus litem contestatus sit, deinde Procuratorem dederit? *20 in L. nihil 20. de procur.* existimant, nihil interesse, utrum ab initio, an post litem contestatam datus sit Procurator; utroque casu in hunc non in Dominum ferendam sententiam: contrarium videtur colligi ex *L. 1. C. de sent. & interl.*

QUID si pendente alteruter decesserit

rit? Respondeo, si dominus decesserit
 cum litem contestatus esset Procurator e-
 ius, in Procuratorem rectè nihilominus
 fertur sententia. *cit. L. nulla C. de Proc.* Sin
 Procurator, qui litem contestatus erat,
 decesserit, non hæres eius in litem succe-
 dit, ut quidam putant, sed Dominus. Quod
 si ipse Dominus litem contestatus deces-
 serit, in hæres transfertur iudicium. In
 mortuum certè lata sententia nullius est
 momenti. *L. de qua re. 74. §. ult. Postremò,*
 de totâ ne re, an & de parte litis iudicare
 possit, partem intactam relinquens Ju-
 dex? Resp: de re totâ: si de parte iudica-
 verit, sententia nullius est momenti. *L. in*
hoc iudicio. 27. & ibid: DD. ff. famil. Erisc:
Cuiac: 23. obser. 1. Sed etsi de re totâ iudica-
 verit, si tamen cum posset, certam quan-
 titatem amplexus non fuerit in condem-
 natione; sententia inutilis est, ut si dixe-
 rit. *Omnem debiti quantitatem cum usuris*
competentibus §. Curare. Instit. de act. L. pen:
& ult. C. de sent. quæ sine certâ quant prof: At
 si dixerit. *Quantum peritum est. valet sen-*
tentia, si modo actor certam quantitatem
libello amplexus fuerit. L. in sententijs 59.
ff. de re

ff. de re jud. Eo amplius, si vel in cálculo erraverit, sententia nulla est. Ut si dixerit. Cum constet Titium Seio ex illa causa 50. ex alia 25. debere: Titium Seio in 100. condemno *L. 1. §. 1. ff. Quæ sent: sine appell: res: L. 2. C. de re jud.* Si in actis scriptum sit, Pronunciassse iudicem, nec tamen adjectum, sedentem pro tribunali de scripto: an præsumantur solennitates intervenisse? Negat *Bald: in L. 1. C. de sent. ex peric. recit.* motus Bartholi placito, quo dixit solennitates extrinsecas non præsumi intervenisse, nisi ex verbis appareat. *L. 13. §. ult: ff. de Publ: in rem act.* Nobis contrarium videtur verius. *arg. §. si scriptum. Inst: de inut. stip.*

8. Dicta sententia, Judex esse desinit, nec mutare eam potest, quia finiendo litem officio suo functus est. *L. quod iussit. 14. ff. de re jud.* Actorum tamen verba tenore sententiæ perseverante emendare potest. *L. 66. ff. eod.* Potest & supplere eâdem die: quæ ad consequentiam statutorum pertinent. v. gr. si in prolatione sententiæ omisit condemnationem in expensas, fructus, poterit supplere eâdem die, non verò postea. *L. Paulus. 42. ff. de re jud.*

jud: Adjiciunt interpretes aliqui, posse etiam declarare sententiam suam, si modo sit maior, vel ordinarius Judex: nam si minor veluti pedaneus, sententiam ejus declarandam existimant ab eo, à quo datus est. sic Accurs: in L. 2. C. de sent. ex peric: re- cit: Nobis non placet ea distinctio, quin ita existimamus. Si verum est Judicem sententiam suam declarare posse, utrumq; posse tam pedaneum quàm ordinarium, quia nullo jure cautum reperimus. AN retrahari possit ob instrumenta de novo reperta, aut errorem calculi? Negamus. propter cap: inter monasterium. cap: suborta. 21. h. tit. L. sub pretextu. C. de transact. Nisi lata sit ex præsumptionibus, aut in causâ matrimoniali, aliisq; casibus exceptis, de quibus Gl: in cap. lator. 7. h. t. Undè solum auctoritate rei judicatæ non repetitur tanquam indebitum. L. 1. C. de condict: indebiti.

9. Alios quoque effectus generat sententia definitiva: nam præterquam quod jus inter partes faciat. cap. inter monasterium. cit. producit actori actionem judicatis, reo exceptionem, id est, producit actori pro

O

ri pro

ri pro quo lata est actionem rei iudicatae, ut præstet id reus, in quo condemnatus est, satisfaciaturque sententiæ *L. actori. 8. C. de reb. cred.* Reo verò per sententiam absolutò producit exceptionem rei iudicatae contra actorem, eiusq; hæredem, vel alium eius nomine agentem *L. rei iudicata. ff. de except. rei jud.* **D**ico sententia definitiva, nam sententia interlocutoria in multis non æquè procedit cum definitiva: hæc siquidem totum negotium principale definit, interlocutoria non item, sed unum tantum articulum super quo fertur, Definitiva revocari non potest, modo sententia sit valida: quia eâ latâ Judex functus est officio suo: at interlocutoria revocari potest. *cap. concertationi. 8. & cap. 10. de appell. in 6.* etiam tacitè, ut si postquam Judex pronuntiavit testes audiendos non esse, eos deindè admittat; etiam à successore & Judice appellationis, item à delegante delegati. *L. iudicium solvitur. 58 ff. de jud.* nisi interlocutoria fuerit executivè mandata, aut in formam contractus transiverit, vel certè sit vim habens definitiva. Ex quibus omnibus habetur sententia

tentiam aliam esse definitivam aliam
 interlocutoriam, illa est sententia Iu-
 dicit, quæ principalem causam seu con-
 troversiam definit ac determinat, absol-
 vendo vel condemnando *L. 1. de re iud.*
 hoc propriè dicitur, quæ inter principium
 & finem causæ, super aliquo incidenti
 vel emergenti profertur. *Gl. in Clem. 1. de*
sequest. possess. dico propriè, quia interdum
 etiam fertur post finem causæ, & senten-
 tiam latam & tamen manet interlocu-
 toria. *L. cum Clericis. C. de Episcopis & Cler.*
 ideoque generaliter definiri posse vide-
 tur, quod sit pronuntiatio Iudicis facta
 ad alicuius articuli incidentis vel emer-
 gentis expeditionem. per Host. *in sum. h.*
l. §. 2. in princ. Veluti, si Iudex interlo-
 quendo cõcedat vel deneget parti peten-
 ti dilationem, aut testium productionem:
 si dicat procedendum esse in causa: si de-
 claret se Iudicem competentem: & bre-
 viter omne Iudicis decertum est sententia
 interlocutoria: modò non versetur circa
 articulum aliquem substantialem negotii
 principalis. Vide *Marant. hic, p. 6. §. de-*
isoris iudicij. à n. 42. usq. ad n. 45.

TITVLVS XVIII.
DE APPELLATIONIBVS.
CASVS.

MAchetas dictâ causâ coram Philippo Rege, ab eoque parùm attentato condemnatus, Macedonica libertate, appello, inquit. Philippus miratus & iratus, Tu à rege, & ad quem Machetas: ad ipsum Te, inquit, sed vigilantem & attentum: sive, ut alii efferunt, *Ad Philippum Sobrium*, Sed sive incuria, sive vinolentia Regi objecta, excusabit utramque; & re propius pensculatâ injuriam Machetæ factam agnovit & vindicavit. *Iust. Lips. Monit. & Exempl. Politic. L. 2. c. 12.* Quæritur, an Supremo Iudice appellatio hæc rectè facta sit? Item, an propter causam appellationis, à Machetâ perfectum vigilantia in Rege insinuatam, dicendus sit Philippus condemnandus? *Pro primo Resolut. pete ex n: 4. Pro secundo ex num: 13. & 14.*

Quia sententia subinde fertur contra
 Jus alterius litigantium, sive quia ab
 incompetente Judice lata est, aut contra
 solitum judiciorum ordinem, vel per for-
 des, & turpitudinem, vel ex falsis allega-
 tionibus, vel contra leges: necessarium
 fuit, ut introducerentur appellationes *L.*
1. ff. h. t. quibus effectus sententiæ impe-
 ditur, aliâs in rem judicatam transituræ.
 Per appellationem autem rescinduntur
 sententiæ eorum judicum, qui sunt infra
 Præfectum Prætorio: est enim appellatio
 ab inferiore Judice ad superiorem facta
 provocatio ratione gravaminis illati, vel
 inferendi. v. g. indictione gravioris tri-
 butinor: 128. eaq; appellatio, aut judicia-
 lis, vel extrajudicialis. per *Panor: in cap: bo-
 namem: n. 7.* illa, quæ propriè appellatio
 dicitur, est à sententiâ sive definitivâ, sive
 interlocutoriâ, ut ea corrigatur: hæc au-
 tem ab actibus, & decretis extrajudiciali-
 bus *cap. concertationi. h. t.* ut dum appella-
 tur ab electione, spoliatione, & hujusmo-
 di. *Clement: sicut. 3. h. t.* & solet dici provo-
 catio ad causam, & habet vim conventio-
 nis *cap. cum sit Romana. 5. §. si verò. h. t.* Ju-

dicialis ergò provocatio fit ab actu judi-
 ciali, hæc ab extrajudiciali, id est, non à
 Judice, sed à parte extra judicium vel à
 Judice extrajudicialiter procedente; illa
 causam appellandi veram exigit, ista pro-
 babili contenta est: ut si timeam turbari
 in possessione alicujus rei, etsi turbatus
 necdum sim, appellare possum, teste Re-
 bus: qui cum cæteris DD. benè advertit
 appellationum sive judicialium, sive ex-
 trajudicialium, alias esse rationabiles, id
 est, justas, & legitimas, alias frustratorias,
 frivolas, inanes, & leves: frustratorias,
 ut quæ morandæ solutionis, vel suspen-
 dendi judicii causâ interponuntur, L.
tutor. ff. de usur. frivolas autem, & leves,
 quæ pro minimis rebus interjiciuntur,
 quæque ut tales, & temerariæ rejiciuntur
 & quas reipsâ rejicit Ulp. in L. *si rem alie-
 nam. §. solutam autem. de pignor. act.*

2. Appellat non solum Dominus, sed
 & is, cuius interest, & procurator, tutor,
 curator, quin hi officii causa non solum
 possunt, sed & debent appellare, appella-
 tionemq; interpositam regulariter pro-
 sequi, ut habetur. L. 5. ff. de appell. L. 2. ff.

an per al. caus. appell. redd: poss. Appellat
 quoq; is, cui mandatum est, tametsi prio-
 ri iudicio expertus non sit: item cui man-
 datum non est, si ratam habeat appellatio-
 nem ab eo interpositam Dominus. Hoc
 amplius citra mandatum auditur. Ma-
 ter in causâ filii, maritus in causâ uxoris.
L. 1. ff. de appell. recip. & generaliter qui-
 cunq; citra mandatum agere possunt, re-
 ctè dixeris & sine mandato appellare pos-
 se. *Gail. 1. obs. 133.* Nomine autem eius, qui
 ad supplicium ducitur, humanitatis gratia
 cuilibet appellare conceditur, per *L. non
 tantum. 6. ff. de appellatione.* Quid si unus
 è pluribus sociis appellaverit? si cau-
 sa communis sit, & una eademq; omni-
 um defensio, appellatio ejus etiam pro-
 dest cæteris, qui non appellaverint per *L. 1.
 & 2. Cod: si unus è pluribus appellat.* SED
 an Dominus in causa subditorum citra
 mandatum appellare potest? Rectè à
 plerisque respondetur, non aliter posse ni-
 si ipsorum intersit *L. 5. ff. de appel.*

3. Quemadmodum verò quilibet gra-
 vatus, & cujus interest, appellare potest,
 ita è diverso non gravatus, & cujus non

interest non appellat, quia gravamen est causa appellationis, quo proinde cessante cessat appellatio. Unde non habet jus appellandi condemnatus ob contumacem absentiam, quia non dicitur is gravatus. *L. ex consensu 23. §. ult. ff. de appell. Officiales à suo Judice condemnati ob delictum in officio commissum. L. 3. C. quorum appel: non recip. Malefici, & ii, qui manifesta, & notoriam violentiam commiserunt, & crimen confessi, aut de eo convicti fuerint: quia non dicuntur gravati. L. 2. C. eod: 16. de appell: Perdit etiam jus appellandi, qui ei renunciaverit, seu pactus cum suo adversario fuerit in iudicio se non appellaturum *L. ult. §. ult. C. de temp. appell: sed hoc procedit in causâ civili, non autem in criminali, præsertim capitis, ut bene limitat. Felin: in capit. Si diligenti. de foro competenti. Item non appellat condemnatus pro debito publico.**

4. Regulariter appellatio fieri potest ab omni Judice, qui sententiam tulit. *Can. Omnis: can: ad Romanam 2. q. 7. cum enim appellatio sit species defensionis cap. cum specialis. 61. §. Porro, h. tit. debet omnibus* regul-

regulariter permiffa effe, nifi aliundè fit
 obftaculum, quale eft in principe fupre-
 mo, à quo appellari non poteft, quia de
 fubftantia appellationis eft, quod fiat à
 minori ad maiorem. *L. 1. ff. à quibus appell.*
non licet. quæ caufa eft, quod à fententiâ
 iniquâ fecularis principis ad Papam appella-
 ri poffet; *arg: Gl: in cap. ex tranfmiffâ. de*
foro compet. quia fcilicet Papa ratione pec-
 cationum Principum Judex eft com-
 petens, quando fententia manifefte eft
 iniqua. An autem à fupremis Confiliis
 appellatio procedit? Communiter ne-
 gatur, quia eorum fententia non minoris
 cenfetur ponderis, quàm Regum & Prin-
 cipum, à Confiliariis Principum factas
 carere robore conftat ex *L. 34. & L. fequen-*
ti. C. de appell. idemq; dicendum quoad fe-
 natum, habetur *cit. L. 1. §. 1.* Et quoad E-
 pifcopum, fi qui eum ultrò Judicem opta-
 verint, vide *L. 8. C. de Epifcop: aud:* quæ id
 fpeciale tribuit Epifcopo, non autem al-
 teri Judici, quantumvis prorogato, vel de
 communi confenfu partium dato. *L. ex*
confenfu. 23. h. t. Item non pergit appella-
 tio à Judice delegato, quem Princeps no-

minatim eâ lege dedit, ne ab eo appelletur
*L. 1. §. ult. ff. à quibus appell. non lic. cap.
 pastoralis 53. h. t. Ponamus esse cum clau-
 sulâ remotâ appellatione, an queri saltem li-
 ceat de sententiâ ejus, quod nullius mo-
 menti sit? nihil adferri videmus, ob quod
 id licere non debeat, & docet *Gail. 1. obs.
 135.* modò clausula hæc apponatur ex
 causâ gravi & legitimâ. Denique non
 currit appellatio in Iudice, qui revocavit
 gravamen. *cap. cum cessante. 60. h. t.**

5. Ad causas quod attinet, appellari
 non potest in illis, quæ moram non pati-
 untur: veluti, ne testamentum aperiatur,
 ne hæres scriptus in possessionem mitta-
 tur, ne frumentum militum in annonæ
 subsidia contrahatur. *L. ult. ff. de appell. re-
 cip.* In re, quam fisco aut Principi deberi
 evidenter constiterit. *L. 4. & ult. ff. C. eod.*
 Non ab executione, aut ubi agitur de re-
 gularis disciplinæ correctione. *cap. ad no-
 stram & alijs h. t.* quia, ut ait *Pont. ibid.*
 remedium appellationis non ideò inven-
 tum est, ut alicui à Religionis, & ordinis
 observantia exorbitanti debeat in suâ
 nequitiâ patrociniū exhiberi nisi corri-

gens

gens excedat modum in corrigendo, quia
 tum appellare licebit causa gravaminis
 expressâ, *cap. de priore. 31 h. tit.* Eadem
 ratione, quod causæ subinde requirant
 celeritatem momentaneæ possessionis,
 appellatio non recipitur. *per L. 1. & un. C.*
sive mom. poss: appellat. fuer. estque veriùs
 dictam *L. un:* intelligendam de quovis
 interdicto, seu adipiscendæ, seu retinen-
 dæ, seu recuperandæ possessionis *L. 8. C.*
unde vi. L. 3. C. de interd. Num appelletur
 à sententiâ in causa decimarum non ita
 clarum est. Videtur quod non, quia sic
cap. tua nobis, & ibi. Gl de decim. Nec item
 de jure civili à sententiâ lata in causa
 possessorii, ut paulò ante pro hac re ad-
 duximus *L. 1. C. de mom: poss* quando scili-
 cet causa est modici præjudicii: cujusmo-
 di est iudicium spoliationis, quod sum-
 mariè, & veluti in momento expediri
 consuevit, & hoc quoad effectum retar-
 dandæ executionis: alioquin valet appel-
 latio, quoad effectum devolutivum. Si-
 militer de jure civili non appellatur in
 causis minimis & gravioribus. Dico de ju-
 re civili, quia jure Canonico à quacunq;

sententiâ, & in quibuscunq̄ue causis tam criminalibus, quàm civilibus appellari potest, nisi à jure prohibitum inveniatur. *cap. cum Romanâ. 5. h. t.* quia appellatio est species defensionis, & in prælidium innocentia comparata. *cap. pastoralis 53.* & jus Canonicum omnem iniquitatem corrigi statim cupit: nec vult differri in sententiâ definitivam, quæ sæpè multo post tempore sequitur. *Dixi iterum*, nisi à jure prohibitum sit, nam in primis ab unâ, & eâdem sententiâ, sive definitivâ, sive interlocutoriâ, & ab uno, & eodem Judice tertio appellare non licet. *cap. Sua: nobis 65. h. t. L. 1. C. ne liceat in unâ eademq̄ causâ tum,* quia Leges & Canones præsumunt esse justum, quod tribus diversis judiciis & conformibus sententiis firmatum est: & quidem præsumptione juris, & de jure, tum quia aliàs lites in infinitum producerentur. Ex quo ulterius habes jure civili appellationem admitti, solùm à sententiâ definitivâ, si legitima sit, non autem ab invalidâ: cum enim ipso jure nulla sit, frustra appellatur *Toto tit. C. & tit. C. ff. quæ sententia sine appellatione rescindantur.* Ab inter-

inter
cet,
quor:
cilli
cap. 1.
appel
nitiva
repar:
tio,
Legis
6.
est sup
feu er
contr:
appel
medic
jurisdi
mo. C.
rùm e
perate
appel
cip: ff. l
Sum:
est, q
rum ju
bus o

inter-

interlocutoriâ hoc jure appellare non licet, nisi vim definitivâ habeat *L. ante 7. C. quor: appell: non. recip: vigore* autem Concilii Trid. *sess: 24. cap. 20. de ref: & sess: 13. cap. 1. de ref.* non aliter ab interlocutoriâ appellatio indulgetur, quàm si vim definitivâ habeat, & gravamen contineat irreparabile, cujusmodi est excommunicatio, incarcerationio, tortura, ut docent *Legistæ.*

6. Appellatur à Judice dato is, qui eo est superior, quia superioris est factum, seu errorem corrigere inferioris, non è contra *cap. cum inferior de maior: & obedient.* appellatur gradatim, non omisso intermedio Judice. *cap. Romana. h. t. in 6.* Quia jurisdictiones confundi non debent. *L. nemo. C. de jurisdic: omn. jud.* quod adeò verum est jure civili, ut ne quidem ad Imperatorem, seu principem omisso medio appellare liceat. *L. Imperatores 21. in Princip: ff. h. tit.* quamvis jure Canonico quoad Sum: Pontif: aliud dicendum, cuius ratio est, quod Sum: Pontif. omnium inferiorum judicum sit ordinarius, & cum omnibus ordinariis ob sedis Apostolicæ præ-
roga-

rogativam cumulativè cōcurrat per *Trid. Sess. 24. cap. 20. de ref.* nec communicando aliis jurisdictionem abdicet à se jurisdictionem propriam: quod non est in principe, qui jurisdictionem inferiorum à se se abdicavit *cit. L. Imperatores.* Si par alius pro alio aditus fuerit Judex, siquidem par aut maior error non nocet; cognoscer enim nihilominus is, qui appellari debuit, si minor, nocet ita, ut si interim tempora definita excefferint, sententia duret in suo robore. *L. 1. §. Si quis. ff. de appell.* Appellandum præterea à Judice, & coram eo, qui sententiam tulit *cap: ut debitus 59. h. t.* quia illi debet innotescere appellatio ad hoc, ut ulterius non procedat: quod si eius copia haberi non possit, fieri quidem poterit appellatio ad Judicem superiorem, sed & Judici & parti intimanda erit ad hoc, ut suspendatur jurisdictio judicis, à quo, ut latè docet *Scaccia de appell. q. 6. n. 31. & seq:*

7. Ordo appellationis hic est: prolatâ sententiâ dies currunt decem, intra quos læsus provocat, curruntq; à die latæ sententiæ, vel scientiæ sive à definitivâ, sive ab in-

ab interlocutoriâ, sive ab alio gravamine etiam extrajudiciali appelletur. *authen: hodie. C. de appell: cap. quod ad consultationem. 15. de Sentent. & re judic.* siquidem illicò apud acta sufficet dixisse **A P P E L L O**: sin vel alio die, vel non apud acta, libellus appellatiõis judici, à quo appellatur, offendus est, quo libello scriptum sit & à quo detur, id est, qui appellet, & adversus quem, & à quâ sententiâ, ut habeatur. *L. 1. §. Libelli. ff. h. tit. nov: 23. capite 1.* quamvis hæc expressio non ita videatur necessaria, ut si quid istorum omittatur, metuenda sit præscriptio. *L. scio. 3. in prin: ff. h. tit.* ut propterea licet optimum egerit, exprimens nomen Judicis à quo, ut intelligi possit à quo Judice, & à quâ sententiâ appelletur, & an ordine debito, tamen nomen judicis ad quem licet non exprimatur, adhuc censetur ad eum provocatum, ad quem de jure provocari debet. *L. Imperatores. ff. h. t.* ita ut huiusmodi provocatio generalis etiam de jure Canonico subsistat, ut habet *Decius cap. 12. num. 4. h. tit.* **O B S E R V A N**: solummodo est à definitivâ statim & in continenti appellari

lari posse vivâ voce ab interlocutoriâ, non nisi porrecto libello appellatorio, ni vim definitivâ habeat. Item à definitivâ, cum jus ipsum permittat appellationem provocari non expressâ causâ: ab interlocutoriâ non nisi expresso in specie gravamine. *L. scio. 3. ff. h. tit. cap. ut debitus. 59. h. tit.* ultra appellationem à definitivâ ex novis actis & probationibus causis justificari posse. *L. eas. §. 1. C. hoc tit.* ab interlocutoriâ non nisi ex antiquis actis, quia ab interlocutoriâ non appellatur, nisi Judex injuriam fecerit appellanti, quæ non potest detegi, nisi ex iisdem actis, coram Judice à quo deductis, non autem de novo deducendis, nisi aliquid de novo veniat in notitiam appellantis. *arg: cap. insinuante. de off. deleg.* aut nisi interlocutoria contineat gravamen irreparabile, ut si. v. gr: Judex pronunciaverit aliquem torquendum, aut aliàs habeat vim definitivâ, denique ut alias differentias definitivâ sententiæ ab interlocutoria omittam, pendentes appellatione ab interlocutoriâ, Judex procedere potest. *cap. non solum. de offic: deleg: à definitiva non potest.*

8. Interpositâ, seu introductâ appella-
 tione, literæ dimissoriæ, quas apostolos
 vocamus, intra spatium 30 dierum à die
 scientiæ petendæ & recipiendæ sunt, ab
 eo, à quo appellatum est, *Cap. 6. h. t. in 6.*
L. iudicibus. 24. C. eod: sensus literarum est:
appellasse, puta, Scium, à sententiâ illius, quæ
inter illos dicta est. L. eos. 6. §. ultim. C. de ap-
pell: Sufficit autem petiisse intra tempus
 prædictum apostolos instanter, & sæpiùs,
 ut si non accipiat quis, id ipsum conteste-
 tur: *L. un. ff. de Libell. dimissor.* Compen-
 dium instantiæ faciunt formularii docen-
 tes sufficere, si eodem libello appellans
 dicat peto instanter, instantiùs, instan-
 tissimè. *arg: Clement: quamvis de appell. Gail:*
1. observ: 82. num: 6. Teneturque Judex ap-
 pellationi deferre non tantum à definiti-
 va, sed etiam ab interlocutoria sententia,
 si ex justâ causâ interposita sit. *cap. super eo.*
12. hoc tit. ut & in dubio deferri satiùs est;
 quia licet sententia, quæ transivit in rem
 judicatam habeat præsumptionem justi-
 tiæ, & pro veritate habeatur. *L. res judica-*
ta. ff. de reg: jur. tamen ea, quæ nondum
 transivit in rem judicatam, non magis ju-
 stitiæ,

stitiæ, quàm iniustiæ præsumptionem
habet, sed ad utramq; partem se habet, ut
vel iusta, vel iniusta pronuncietur. *L. Chi-
rographis. 57. §. ult. ff. de administ. tut.* Vide
etiam *Trid: Sess. 22. cap. 7. de reform.*

9. Impetratis dimissoriis introducenda & prosequenda est appellatio à die interpositæ appellationis intra spatium unius anni, aut ex causa biennii *cap. cum sit Romana. 5. cap. ex ratione. 8. h. tit.* & currit de momento ad momentum, sicut currit descendium ad appellandum: quamvis Judici brevius tempus præscribere liceat, atq; etiam ipsi appellanti, non autem appellato, ut videre est de his. *Cap. cum sit Romana. cap. sæpè. 44. cap. personas. 4. h. tit.* Neq; obstat, quod ad finiendam appellationem Judex à quo terminum præscribere nequeat, sed tantum ad introducendam & prosequendam: quia Judici ad quem nequit præscribere legem, ut scilicet intra hunc, vel illum terminum causam appellationis expediat. *cap. ex insinuatione. 50. h. t.* An Judex ad quem appellanti præscribere possit terminum? Non potest, quia habet terminum à jure statutum

nisi

nisi ubi periculum ex nimia dilatione immineret, ut in causis spiritualibus electionum, postulationum, aliisque beneficiis, quæ cum causam quodammodo publicam contineant accelerari debent, sicut & causa matrimonialis ob periculum incæstus, vel adulterii. *cap: quoniam frequenter. §. 1. ut lite non contestatâ.* Item causa alimentorum ob periculum vitæ. *L. necare. ff. de agnosc: Liber.* Cæterum, si hæc tempora absque justa causa observata non fuerint, appellatio pro deserta habetur, ipsoque jure sententia confirmatur.

10. Quæstio moveri potest non inutilis, quoad causas concedendi biennii ad introducendam, proseguendam, & finendam appellationem, quod de jure tam civili, quam Canonico supra dari asseruimus: quæstio, inquam, esse potest, qualesnam illæ causæ esse possint. Pro cuius quæstionis decisione asserimus eas ex triplici potissimum capite desumi. 1. ex parte appellantis, ut si ægritudine aut paupertate Judici notâ ita laboraverit, quod appellationem interpositam proseguere, & finire non potuerit. *Cap. ex ratione. 8. h. t.* Ratio, quia

quia si difficultas excusat à morâ *Gl. in L. ff. si certum petatur, & DD communiter.* multò magis paupertas à desertione appellationis cum impossibilium nulla fit obligatio. *L. impossibilium ff. de reg. jur. Dixi Judici nota:* quia si ignota sit, cum in facto consistat, allegari, & probari debet. *per L. in bello. §. facta. ff. de captivis & postlim. revers: 2.* ex parte appellati, si is prosecutionem impediatur efficiendo frustratoris dilationibus in iudicio, ne appellatio debito tempore finiatur, quo casu conceditur appellanti ipso iure secundus annus, vel saltem servatur appellans illæsus, ut tempora prosequendi appellationem ei non currant. *Rota. Decis: 102.* Ratio quia tempus fatalium labitur hoc casu culpâ adversarii. 3. ex parte utriusque, si partes suspendant, aut prorogent tempus fatalium compromisso, vel mutuo consensu: quod fieri posse firmatur. *per L. ult. §. ult. C. de temp: appell. cap: de causis. 4. de offic. deleg: & ratio est;* quia cum tempus appellationis prosequendæ detur utriq; parti, non est cur mutuo pacto prorogari nequeat. 4. ex parte iudicis, si per eum stet, quo minus

minus appellatio finiatur, v. g. ob infirmitatem, vel aliâ de causâ pro tribunali non fideat. *Authen: Sed & lis. cum seq: C. de temp: appell. Can: anteriorum. § ad hæc sancimus 2. q. 6.* Sed hoc casu debet appellans, aut ejus procurator protestari, quod per se, suamq; partem non stet, quo minus in causa celerius procedatur, quodq; proinde fatalia sibi, suæq; parti currere non debeant. *Gl. in cap. cupientes de elect: in 6. 5. ex parte tertii impediens, vel ex negligentia procuratoris.* Verum tunc rata manet: ab eaq; non datur appellanti secundus annus, sed datur contra tertium impediens, aut procuratorem actio, si solvendo sit ad interesse. *L. arbitrio 18 §. dolo ff. de dolo malo L. si procuratorem. C. de procur. quia sibi imputet necesse est, quod negligentem procuratorem elegerit. cap. sæpe. 23. h. t.* Si verò tertius, vel procurator solvendo non sit, succurratur ei per restitutionem in integrum *Gl. in cap. ex ratione. 8. h. t. 6.* deniq; impedimentum provenire potest ex casu, & fortunâ & tunc si appellans toto secundo anno impeditus fuerit, poterit ei dari ex causâ justissima etiam

ter-

tertius añus. *cap. ex ratione. h. t.* non tamen ipso jure, uti datur secundus, sed à Judice per viam restitutionis in integrum. Et quidem integer, si toto secundo anno impeditus fuerit; alioquin annus non integer, sed solum tantum temporis ei restituitur, quantum abstulerit impedimentum:

Abb: in cap. ex ratione. juxta naturam scilicet restitutionis in integrum, quæ est, ut tantum restituatur, quantum abstulerit læsio. *Clem. unica. de rest: in integ.* Difficultas ex prædictis consequitur: an adversus lapsum fatalium in integrum restitutio impetrari possit, non solum à minoribus, sed & à maioribus. Respondet *Geil. 1. obs: 143.* posse ex justâ & inevitabili causa, adferens pro fundamento sententiæ suæ *arg. L. ult §. illud etiam. de temp. appell: idem que de decendio, intra quod appellandum docet Sand: lib: 1. tit. 13. defn. 2.*

II. Porrò quale debet esse impedimentum primi anni, seu primi fatalis, ut præbeat causam dandi secundum annum, seu secundum fatale? Pro responsione Notandum circa appellationis tria potissimum tempora considerari. nempè tem-

pus

pus interponendæ appellationis, & temp^{us}
 petendi apostolos, & tempus profequen-
 dæ & finiendæ appellationis, quæ tempo-
 ra vocantur fatalia appellationis, quia ni-
 si intra ea respectivè interponatur appel-
 latio, petantur apostoli, & fiat profecu-
 tio appellationis, ejusque causa termi-
 netur, iis elapsis appellatio efficitur de-
 ferta, & quasi moritur, aut fato quodam
 extinguitur. *L. cum lite mortua ff. judica-
 tum solvi. Notand:* præterea apostolos hoc
 loco dici literas dimissorias, sic dictas,
 quia Judex, à quo appellatū est, transmit-
 tit per eas causam ad Judicem, ad quem
 appellatum est in testimonium, & fidem
 appellationis interpositæ. *L. dimissoria. ff.
 de verb. sig:* Sunt autem in triplici differen-
 tia: nempe dimissorii, reverentiales, & re-
 futatorii. De dimissoriis jam dictum: Re-
 verentiales sunt, quando non ob justitiam
 causæ, sed solùm ob reverentiam superio-
 ris, ad quem appellatur, Judex à quo ap-
 pellationi defert. *c. 1. de verb. sig. in 6.* Refu-
 tatorii sunt, quibus Judex à quo significat
 Judici ad quē se non admisisse appellatio-
 nem. *L. fin. §. in refutatorijs. C. de appell:*
 quan-

quando tamen Judex appellationem rejicit ad jicere causam debet. *L. pen: ff de appell: non recip.* aliàs si recuset absque justa causa, puni ur. *L. quonam Iudices: eod.* His prænotatis. Resp: ad Quæst. & dico causam debere esse justam, id est, inevitabilem, & inculpabilem, nam si appellans id impedimentum affectaverit, vel suâ culpâ illi causam præbuerit, æquum non est hâc in parte ei subveniri *L. 2. §. Si quis tamen. ff. si quis caution.* Deinde non debet præsumi, sed debet esse evidens. *cap. ex ratione. 8. h. t.* ut proindè non sufficiat juramentum appellantis, neque credendum Judici asserenti tale impedimentum, quod fatetur. v. gr. se ob valetudinem pro tribunali sedere nequivisse: ne fraus irrepat. *L. si fortè. ff. de Castrensi pecul.* Sed si de eo per legitima documenta non constiterit evidenter, Judex post lapsum anni poterit exequi sententiam, dummodo appellans etiam de diligentia suâ doceat ad impedimentum amovendum: quia non dicitur facilè impeditus, qui facilè potest impedimentum amovere, ut benè *Scaccia sup. quæst: 15. num. 16.*

72. Cæterum petitur hic ? an justè im-
 pedito in primo anno semper detur inte-
 ger secundus annus ? Et quidem certum
 est, dari integrum, quando toto primo
 anno fuit impeditus, vel diligentiam de-
 bitam adhibuit, licet impedimentum pa-
 rum duraverit per *Scacc: supra num. 5.* At
 verò, quando non fuit toto primo anno
 impeditus, sed aliquo tempore, an ei de-
 tur annus secundus integer, non satis con-
 stat: quia de rigore juris videtur, non plus
 de secundo anno tribuendum, quàm in
 priori anno per quodcunq; justum impe-
 dimentum ei ademptum fuit: ita *arg: L. ab*
hostibus. ff. ex quibus caus: major. §. sed quod
simpliciter. Veruntamen usu fori, præfer-
 tim Ecclesiastici obtentum est, ut propter
 quodcunq; impedimentum primi anni
 detur secundus integer: modo totus pri-
 mus annus non fuerit lapsus negligentia
 appellantis. *cap. significante. 69. h. t. proba-*
tur ex authen: si appell: C. eod. ubi dicitur,
quod ad obtinendum hunc secundum an-
num sufficiat, si vel ultimo judiciorum
die appellans ad agendam causam coram
Judice compareat. Conf. etiam ex eo,
 P quod

quod totus primus annus sit in arbitrio appellantis, quando velit incipere, & profequi appellationem. Vide *Scacc q. 15. a. 3.*
 ILLUD nihilominus discriminis est inter primum, & secundum annum, quod primum simpliciter, & ipso jure detur: Secundus autem etiam ipso jure detur, sed non nisi ex iustâ & necessariâ causâ: insuper, quod primus annus non sit præcisè fatalis, sed solum sub conditione, si nulla iusta causa interveniat, quæ appellantem impediât: quia ex tali causâ datur secundus annus: at verò secundus est præcisè fatalis: neq; sequitur, quod etiam impedito in secundo anno deberet dari tertius, quia jus præsumit quemlibet appellantem posse quamlibet causam appellationis, quantumvis arduam, biennio peragere: modo nitatur juxta legis exigentiam. *arg: L. ex hinc cum L. seq. ff. de Leg.*

13. Ubi ad Judicem appellationis ventum fuerit, litigatorum est litem contestari, reddere causam appellationis: allegare etiam, quæ priore iudicio minus expressa adverterint. Possunt quoq; novas probationes adferre, dum tamen ut supra dictum

dictum ad novum capitulum non perti-
neant, sed ex illis orientur, & illis conjun-
ctæ sint, quæ apud anteriorem Judicem
fuerunt proposita. *L. ult. §. 1. C. de appell.*
quamvis quoad testium productionem
dissentiat. *Farinac: de testib. q. 75. cap. 7. n. 308.*

SED quantum ad probationes attinet,
quæri posset utri probationis onus incum-
bat appellanti, an adversario, placet com-
munis distinctio, ut si appellans vitium
processus arguat, id ipse probet. Sin de
meritis causæ quæstio sit, probatio injun-
gatur ei, cui priore quoque instantia id onus
incumbebat. *L. ab ea part: ff. de prob. Ma-
scard: libr. 1. de prob. Conclus: 115.* An etiam
jurare de calumnia litigatores debent? ne-
gat Placentinus & Azo. quorum sententia
juri multum est consentanea. *ad arg. L. un.
C. ne lic. in una ead. caus: tert. provo. Contro-
vertitur quoque, an mutæ petitioni in ap-
pellationibus locus detur, verius est non
dari, quia victor non sponte, sed necessita-
te compulsus ad Judicem appellationis
vadit. Sand. lib. 1. tit. 6. defini: 1. Barth. & alij.*

14. Si causæ appellationis inter præfina-
ta tempora redditæ fuerint, secundum ea-

rum merita Judex feret sententiam: fin
 minus prius iudicium confirmabit pro-
 pter contumaciam, negligentiamvè ap-
 pellantis, vel potius ipso jure confirmatur
L. ultim: §. 1. & 4. C. de tem. appell: Rebus: de
appell: num. 5. Pœnam etiam 50. librarum
 auri infliget ei, qui malam litem appella-
 tione prosecutus fuerit. *L. eos. 6. §. Note-*
merè C. eod. Dum à parte duntaxat senten-
 tiæ appellatum est, an Judex appellatio-
 nis eam quoq; corrigere potest, à qua ap-
 pellatum non est? *Potest: id enim evincit*
L. ult. C. de appell.

15. Judicis etiam est providere, ne quid
 pendente appellatione innovetur, aut at-
 tentetur, sed integra omnia appellatori
 ferventur in eum diem, quo pronuncia-
 tum fuerit. *L. un. ff. nih. nov. appell. interpel-*
lit. §. 1. h. tit. Cap. si à Judice
h. t. in 6. Excipiuntur tamen causæ quædam
 quæ & pendente appellatione executioni
 mandantur: ut si quis ob plura crimina
 condemnatus, propter levius appellave-
 rit. *cit. L. un.* Item causa alimentorum.

arg: L. 8. ff. de alim. Extra causas exceptas, si quid attentatum fuerit, per Judicem appellationis remedio attentatorum revocandum erit, & quidem statim attentata post appellationem à definitiva revocanda sunt. *cap. bonæ. 51. h. t.* ab interlocutoria non aliàs, quàm ubi appellationis causam veram esse constiterit: idque in appellatione tam judiciali, quàm extrajudiciali: quia lex, ut lite pendente nihil inoveatur, generalis est: debet tamen in judiciali appellatione intimari judici, & partibus, aliàs possunt de jure, ut ignorantibus in causa procedere: Revocatio attentatorum in quacunq; judicii parte fieri potest usq; ad conclusionem in causâ, modò ante conclusionem, attentata fuerint, ut habet *Rot. 27. dec. h. t.* Formulam petendi revocationem attentatorum: refert *Gail: 1. obs: 146. num. 8.* ubi interest: utrum pars appellans an verò appellata attentaverit: quia si appellans aliquid contra propriam appellationem attentet: v. g. câ pendente adversarium possessione suâ exturbet, eo ipso cêsetur appellationi propriè non deferre, sibiq; jus dicendo indignum facere

appellationis beneficio : cum frustra legis
 impleret auxilium, qui contra legis nititur ve-
 luntatem. cap. bona memoria. de elect ac ideo
 fententia à quâ statim transit in rem judi-
 catam ac à Judice, à quo potest, executi-
 oni mandari. cap. cum stat., s. h. t. Secus au-
 tem, si attentata non sint contraria appella-
 tioni, quia hoc casu revocari debent. *de
 se Gail. cit. obs. 146.* qui de his fufius.

16. Huic remedio plura competunt
 privilegia, estque longè promptius reme-
 dium spoliato, aut turbato suâ possessio-
 ne: quàm interdictum unde vi: quia a-
 genti hoc remedio. 1. non potest opponi
 exceptio proprietatis, sed sufficit consta-
 re quoquo modo adversus eum attenta-
 tum fuisse. At verò agenti interdicto un-
 de vi; notorius defectus proprietatis ob-
 iici potest. cap. ad Decimas. de rest: spol. in 6. 2.
 nullam requirit prioris status justitiam,
 id est, allegationem alicuius tituli, sed suf-
 ficat sola veritas. 3. non requirit ordinem
 judicarium, sed implorato solo iudicis ob-
 ficio mercenario de plano proceditur cum
 sola citatione, & causæ cognitione. *Gail.
 sup. 4.* agenti hoc remedio non potest op-

poni exceptio excommunicationis, ut potest agenti interdicto Vnde vi. *cap. ult. de except.* Ratio, quia hæc petitio magis sapit naturam defensionis, quæ excommunicato permittitur, quàm actionis aut impetitionis, quæ excommunicato denegatur, *cit. cap. ult. s.* deniq; hoc remedium datur cōtra quemcunq; possessorem: *cap. ex parte. de testib.* interdictum verò unde vi: contra eum duntaxat, qui vi dejecit, aut deici mandavit, aut dejectionem suo nomine factam ratam habuit. *L. 1. ff. de vi & vi armata.*

17. Peracto appellationis iudicio, utrius est executio Judicis à quo, an qui appellatus est? Distinguit *Host.* eumq; secutus *Cuiac. 20. obs. 26.* Confirmatâ priorē sententiâ Judex à quo appellatum, si jurisdictionem habeat, rem judicatam exequitur: rescissâ verò Judex appellationis. *Rectius* alii sine distinctione Judicem appellationis executorem faciunt. *arg. L. 19. 32. §. in his autem C. de appell. Barth. ad L. 6. §. 1. in fin. C. eod.*

TITULUS XIX.

DE IN INTEGRVM RESTI-
tutione.

C A S U S.

IN Cingulo, Piceni Oppido, fuit
homo pecuniosissimus; ad eius
nummos eripiendos animum adii-
ciens loci Tyrannus, dixit, illum cri-
mine læsæ Majestatis reum teneri,
quod Rebelles domi absconditos te-
neret. Sentiens alter suis nummis
insidias parari, vitæ quàm pecuniis
consultum esse malens; verum est,
inquit, quod dicis Domine: sed mit-
te mecum Satellites tuos, & Rebelles
illos tibi statim comprehensos dabo.
Hunc in modum, vitam suam rede-
mit auro: *Poggius in Facetijs*. Quæritur,
an Homo ille per supplicationem
pro retractandâ sententiâ; an vero
per restitutionem in integrum me-
deri sibi potuisset? *Resol. quere n. 3. circa
finem.*

Sed etsi quis appellationis beneficio des-
 titutus sit, ut in casu quo à Principe
 Sumo appellatio non procedit, ei tamen
 succurritur per remedium, ut vocant, ex-
 traordinarium juris, vel per restitutio-
 nem in integrum, vel per supplicationem,
 vel per syndicatum. Restitutio in inte-
 grum, hoc loco est, in pristinum statum
 repositio sive reductio. *can. fin. in fin. 2. q. 3.*
 Sive pristini juris reintegratio, sic ut u-
 nusquisq; jus suum integrum recipiat,
 perinde ac si nullum negotium esset, *L.*
quod si minor. §. restitutio. ff. de minor. Da-
 tur verò non statim quibusvis, sed certis
 personis, & iustis de causis cognitis & pro-
 batis, eamq; intra præscriptum à jure ter-
 minum peti necesse est. Imprimis ergò
 datur minoribus 25. annis, si ipsi vel eo-
 rum tutores, aut procuratores ex senten-
 tiâ Judicis sive definitivâ, sive interlocu-
 toriâ, vel alio actu judiciali læsi sint. *L. 1.*
& toto tit. C. si adversus rem jud. Vel aliàs
 contrahendo, vel omittendo læsos se pro-
 baverint *cap. constitutus. 8. h. t.* dummodo
 duo probent; & ætatem minorem, & læ-
 sionem sufficientem. *L. 4. ff. de jurejur. L.*

nam postea. §. si minor. eod. quia non facile ob-
 rem modicam rescindi debet id, quod ju-
 re subsistit, L. si ex causâ ff. de minor. neque,
 ut vulgò dicitur, de minimis Prator cu-
 rat. Sed neq; maximam læsionem esse o-
 portet seu quæ tanta fit, ut excedat dimi-
 dium justii pretii: quia cum tunc minor i-
 pso jure tutus & communi auxilio muni-
 tus sit, L. 2. C. de resc: Vend: hoc remedio ex-
 traordinario opus non habet. Secundo,
 exemplo minorum competit Reipublice
 L. 4. C. ex quibus caus: minor. & similiter Ec-
 clesie, si læsa sit, sive contrahendo, sive ali-
 enando. C. 1. hoc tit. sive extra, sive intra
 judicium. C. 2. 3. h. t. quia Ecclesia læsa mi-
 nori comparatur cit. cap. 2. & ideò instar
 minoris restituitur, si læsa sit, etiam adver-
 sus aliam Ecclesiam cit. cap. 3. imò etiam
 contra sententiam Papæ. cap: ex literis. 4. h.
 tit. sicut & minor adversus sententiã Prin-
 cipis. L. minor. 18. ff. de minor. nec obstat,
 quod dici solet, privilegiatum contra pri-
 vilegiatum non uti suo privilegio, quia id
 verum est in pari cuiusq; causâ; puta si ut-
 terq; læsus sit, & certet de damno vitando,
 quia tunc possidentis melior est conditio.

cap. in pari. de reg. jur. in 6. Secus si unus læsus sit, alter non: vel si unus certet de damno vitando, alter de lucro captando. 3. competit etiam maioribus 25. annis ob justam causam. *cap. ex literis h. tit. præsertim absentia Reipublicæ causa. L. 1. & 2. C. ex quibus caus: major.* juxta illam generalem Prætoris clausulam, *si qua alia justa causa mihi videbitur in integrum restituam.*

2. Peti verò & peragi debet hoc restitutionis beneficium intra quadriennium continuum à tempore læsionis, *cap. 1. & 2. h. tit. in 6.* ex quo subducitur omne legitimum impedimentum *L. 1. ff. de divers. & temporalibus præscript.* modò cognitionem causæ præmiserit præsentem adversario, aut per contumaciam absente *L. 3. ff. h. t. L. in causa. 14. §. causa. ff. de minor.*

3. Effectus restitutionis in integrum est, quod pendente eius judicio regulariter nihil innovandum fit ab unâ vel alterâ parte, *L. un. C. rest. in integ: postulat à, ne quid novi fiat.* nisi cōtra petentem restitutionem fit vehemens præsumptio malitiæ, quod animo protrahendi executionem sententiæ eam petat: nam hoc casu fit executio

præstitâ cautione idonea ab adversario, victore de restituendo, quod medio tempore occasione sententiæ percipiet, si petens restitutionem prævaluerit, *cap. suscitata. h. tit.*

Obtentæ verò restitutionis effectus est, quod si ea adversus sententiam data sit, ex integro agatur causa: si verò contra contractum aut alium actum res retractetur & in pristinum statum reponatur, ita ut unusquisque jus suum integrum recipiat.

Deniq; is ejus effectus est, quod liceat remedium sit extraordinarium personale. *L. 3. §. sed verum. 4. de minor.* tamen, quia est in rem & jure familiæ inhæret, ideò ad hæredem & ad universalem hæredem transit *L. quod si minor. 24. ff. de temp. in integ: restit:* non verò transit in fidejussorem, vel socium. *L. 1. & 2. C. de fidejuss. minor.* quia iniquum foret fidejussorem in necem creditoris subvenire, qui in securitatem obligationis eum accepit: item quia fidejussor habet recursum adversus minorem ut indemnis maneat, & ideo cum habeat remedium ordinarium, non debet

debet extraordinarium concedi. An revisionis beneficium, iniquâ sententiâ gravato concedendum sit? nihil hoc de remedio reperio jure tam Canonico, quàm Civili statutum; Anno tamen 1555. Imperante Ferdinando Rom: Rege introducta est adversus sententias Camerae Imperialis, à quibus cum appellare non liceret, permissum est ei, qui se gravatum putabat, petere acta judicii revideri, id est, recognosci ab aliis & retractari sententiam, si actis conformis non sit, ut habetur *parte. 3. tit. 53. Ordin: Camera.* hoc effectu, quod eâ revisione pendente, executio suspensâ maneat: de qua fufius *Geil. lib: 1. obs: 154.* Sed quid remedii gravato à Præfecto Prætorio, aut Principe qui superiorem non agnovit? Respondeo posse supplicari pro retractandâ sententiâ ipsi Principi aut Præfecto Prætorio: vel certè posse peti restitutionem in integrum, quæ in hoc differt à supplicatione, quod petita restitutio executionem sententiæ differat, non autem supplicatio. *Authentica quæ supplicatio. C. de prec: Imp. offer: cap. per textum in L. 18. ff. de minor.* Similiter supplicatio ad-

tio aduersus sententias inferiorum iudicum non admittitur, sed vel ab eis appellandum est, vel petenda in integrum restitutio secundum ea, quæ supra diximus, *L. fin. Cod. sentent. rescind. non posse.* An eiusdem remedii usus concessus aduersus ipsos Iudices, qui pretio corrupti, aut gratia malè iudicârunt. Respond. laesos se tueri posse remedio syndicatus, qui idcirco ad syndicatum, id est, causæ dictionem abiis, quibus nocitum est reuocantur, & convicti in litis æstimationem læsæ parti condemnantur. *L. 2. C. de pœna. Iud. qui malè.*

TITULUS XX.

DE EXECVTIONE REI *judicata.*

C A S U S.

CVm Fridericus in Episcopum Traiectensem esset consecratus, & in prandio Ludovicus Pius Imperator à dextris assidens monuisset illum, ut recentis professionis memor, absque ullius personæ respectu, jus

Etu jus Dei juxta suam vocationem
 administraret: respondit Episcopus:
 recte me moēs Imperator. Sed quæ-
 so, Tua Majestas dicat; utrum pis-
 cem hic appositum sit honestius à
 capite aggredi, an à caudâ? Statim
 imperator: caput, inquit, præstanti-
 us membrum est, inde fiat initium.
 Tunc Episcopus: benè dixisti: qua-
 propter etiam Tu, qui mihi saluta-
 ria monita dedisti, renuncia prior
 incæsto matrimonio, quod cum Iu-
 ditha contraxisti. Quo sermone mo-
 tus Imperator, Iuditham à se dimi-
 sit, *Ranulph. lib. 2. cap. 29.* Quæritur, an
 Imperator in hac dictâ à se sententiâ,
 & judicio personali, aliquam exe-
 cutionis prorogationem facere po-
 tuerit? *Resol. habetur n: 1.*

I.

TAndem ubi sententia definitiva nul-
 lo juris remedio retractata est, execu-
 tioni mandanda est, ne res judicata illu-
 soria

foria sit. *L. si Prætor. 75. in Princ. ff. de judic.*
 & quidem tempus judicati faciendi, ho-
 die est 4. mensium, *L. 2. & ult. C. de usur:*
rei jud. Nempe in personalibus judiciis: in
 realibus restitutio facienda est statim. *L.*
qui restituere. 68. ff. de rei vind. An tempus
 istud à Judice arctari prorogari vè possit,
 quæritur. Affirmat Ulpian. in *L. 2. ff. de re:*
jud: Negare videtur idem in *lege. 4. §. si quis*
condemnatus, eodem. Nulla hic contradi-
 ctio. Quin & ex causa omninò præcidi
 posse rectè colligunt interpretes, ex *L. de*
debitoribus. 31. ff. eodem. Dixi ex causa, quia
 beneficium à jure concessum Judex parti
 auferre non potest. *c. indultum de reg. juris*
in 6. undè si quadrimestre à jure indultum
 Judex restrinxerit, suppletur à jure, adeò
 ut etiam non petentibus profit; *L. 4. §. si*
quis condemnatus. ff. de re jud. Imò condem-
 natis etiam ex delicto. quia licet res abla-
 tas absq; mora restituere teneantur, tamen
 condemnari in pœnam pecuniariam, qui-
 minus gaudeant tempore legitimo, non
 video.

2. Intra tempus constitutum, si con-
 demnatus non satisfecerit, vel actio rei
 judi-

judicatæ instituitur ad præstandum id, quod in condemnationem deductum est, vel recta fit executio. Actio rei judicatæ tum in primis utilis & necessaria est, cum dubitatur, an judicatum sit, aut exceptionibus aliquibus, adversus judicatum reus munitus est. Eâ enim quæritur non an debeat reus, sed an judicatum sit. *L. miles. 6. §. ult. & L. minor. 40. ff. de minor:* Instituitur adversus reum principalem non contra curatorem, tutorem, procuratorem, nisi liti se obtulerint, aut in rem suam dati sint *L. 4. ff. de re jud:* quod si plures unâ sententiâ in eandem quantitatem condemnati sint, proportionem in singulos datur. *L. Paulus. 43. ff. eod:*

3. Exceptiones rei judicatæ hæ ferè opponi solent, quod receperit actor id, quod petebat. *L. 1. C. de re jud.* Quod post rem, judicatam novatio facta sit. *L. 4. §. ex conventionem. ff. eod.* Quod obligatio ipso jure extincta sit: *L. 5. ff. de re jud:* Et præcipuè, quod aut omninò judicatum non sit, aut inter alios, aut non ritè. *L. sæpè. 63. ff. eod.*

4. Porrò executio fieri debet auctoritate publicâ. Qui privatâ libidine pignora ac-

ra acceperit, furti tenetur, aut vi bono-
 rum raptorum. *L. miles sup. ff. de re jud:* aut
 si executionem postulaverit, cum causæ
 cognitio non præcessisset, actione quod
 metus causa damnatur. *L. ult. §. ult. ff. quod
 metus causa.* Et quidem Magistratus vel is,
 qui jurisdictionem habet ordinariam, ipse
 sententiæ suam per apparitorem exe-
 quitur: qui verò notionem nudam habet,
 ut sunt delegati, eorum sententiæ exe-
 quuntur hi, à quibus dati sunt. *L. à Divo Pio.
 15. ff. de re jud. Carisius. lib. 4. tit. 18.* Excipe
 delegatum Summ. Pontificis, qui in inte-
 grum annum habet ad exequendam sen-
 tentiæ suam. *cap. quærenti. 26. de off: deleg:*
 aut si vult executionem ad loci ordinari-
 um, refert. *cap. significasti eod:* Quid si ali-
 bi sententiæ dicta sit, alibi eius domicilii-
 um & bona possideat? Respondent inter-
 pretes. Scribere debet qui jus dixit ad
 Præsidem alterius Provincia, ut sententi-
 am à se dictam exequatur. *cit. L. 15. §. 1. Po-*
test & absque litteris hujusmodi actio rei
judicatæ institui apud alterius Provincia
Præsidem. Alciat. in L. pen: ff. de jurisd. n. 10.
 Potest Princeps adiri, ut mandet execu-
 tionem

tionem alteri. *Donell: in cit. L. 15. §. 1.*

5. Modus exequendi non unus est: vel enim fit manu militari, vel captis pignoribus, vel missione in possessionem, vel carcere. Manu militari executio fit, cum quis rem certam seu corpus restituere iussus, non paret iudici cum posset. *L. qui restituere. 69. ff. de rei vind:* Captis pignoribus executio tum potissimum fit, cum reus iussus est pecuniam solvere. *L. 4. ff. de re jud: capiuntur pignora per eum qui jurisdictioni præest. L. 15. ff. eod:* Primò quidem res mobiles imprimis animales: tum immobiles: postremò jura. *L. 5. C. de exe. rei jud:* Qui ordo, cum in utriusq; utilitatem cedat tam debitoris, quam creditoris, inverti non potest. *arg. eiusd: L. 15.* An stipendia militum, annonæ &c. capi possint? Non possunt quamdiu aliæ res supersunt, *L. 4. C. de exe. rei jud:* Quo argumento rectè dixeris, nec commoda Clericorum, nec salaria Doctorum capi posse, donec res aliæ supersunt. *Baldus in Authen: sed jam cautum C. depositi.* Prohibentur etiam executores capere servos aratores, boves arato-

arato-

aratores, instrumenta aratoria L. *executores* 7. C. *quæ respig: oblig. non poss.* quod cum Donel: in *cit: lib: 7.* intelligimus eadem conditione, si res aliæ supersint, undè iudicatio satisfieri possit. Et licet *cit: L. 7. de instrumentis prædiorum tributariorum* loquatur, rectè tamen Barth: scripsit idem esse, etsi prædium tributarium non sit. Adjiciunt DD. arma militum, libros scholarium & advocatorum, instrumenta artificum, vestes quotidianas, lectum, reliquamq; supellectilem necessariam, moti argumento *Gl. in L. Nepos: 225. ver. dignitate. ff. de V. s.* Ex quibus rebus arma militum, vestesq; necessarias nec in subsidium capi posse putamus: reliquas autem tunc posse cum aliæ non suppetunt. Favet. *L. 3. §. 13. L. 14. §. 1. de re milit: Nomina capiuntur capto chirographo, vel instrumento obligationis: arg. L. 1. C. de donat: aut denuntiando debitori ne creditori suo solvat. arg: L. nomen C. quæ respignor. obligari poss:* Possumus & debitoris debitorem convenire utili Serviana vel personali. *arg: L. si convenerit. 18. de pig: act.* pignora capta post duos menses distrahuntur publicè.

blicè sub hastâ, & addicuntur pluris licitanti *L. 15. §. in venditione ff. de rejud:* distrahuntur pecuniâ præsentem in emptorem, qui si habere nequeat, addicuntur ipsi cui quis condemnatus est, ad modum debitæ quantitatis, ea ratione, si pignora minora fuerint debito, superfluum petere non prohibeatur creditor, & contra si pluris, tantam pecuniam restituere teneatur. Donel. & alii: Sequitur missio in bonorum possessionem, eaq; fit ex tribus causis, rei servandæ; legatorum servandorum gratiâ & ventris nomine, nam quædam infecti causa fit, ea non fit in universa bona, sed eam duntaxat rem, cuius ruina timetur. *L. 1. ff. quibus ex caus: in poss. eat.* Rei servandæ gratiâ mittitur creditor in possessionem bonorum, si debitor latet, nec defendatur, postquam iudicio sistendi causa cavisset: si decesserit sine hærede, aut hæres debitoris sine successore: si condemnatus latitet *L. fulcimus. 7. ff. eodem.* Porrò, si plures sint creditores, & aliqui petierint se mitti, eorum postulatio omnibus proficit. *L. cum unus. 12. ff. de re auct: jud: poss.*

6. Controversum est, si Pater Dominusvè, cum quo de peculio agi poterat, latitet, an in bonorum eius possessionem missio fieri possit, etsi nihil in peculio sit? Negat Papinian. Affirmat Ulpian. in *L. Fulcinius. §. si quis actione. 15. ff. quib. ex causis in poss: eat.* de conciliandis, vide *Donell: c. 11. con: 11.* Æq; controversum est, si in bonis sint fructuarii aut vectigales, an in eos quoque fiat missio? Fit: salvo tamen jure domini, idemq; de feudali prædio dici potest. *Gail: 1. observ: 117. L. 6. 9. §. Prædium. ff. de leg: An in bona quoq; municipiorum missio fieri potest? quidni? cum habeantur loco privatorum. L. bona. 15. ff. de v. s.* Quid si bona non habeat municipium? Respondent DD. contributionem à municipibus faciendam. *Gl: in L. 1. §. fin: ff. quod cui unius nom.*

7. Cæterùm missus in possessionem rei servandæ gratia, custodiam & observationem rerum consequitur, quæ etiam fructuū colligendorum potestatem continet: non ut eos lucretur, ne quidem pro sustentatione, saltem regulariter, sed ut custodiat. *L. 7. pr. ff. quib. ex causis in poss: eat.*

L. 7. §. ult: L. 1. §. Imperator ut in poss: leg: nomi:
 Quod si debitor missione spretâ credito-
 res frustrari pergat, impetrât illi decretum
 de proscribendis vendendisq̄ue bonis.
 Sed si ante bonorum venditionem exi-
 stat, qui defendere vel solvere paratus sit,
 æquum est, ut bona restituantur unâ cum
 fructibus: ita ut & impensarum à cre-
 ditoribus factarum, & si dolo eorum
 deterior causa possessionis effecta sit, per
 in factum actionem ratio habetur. *L.*
Prator ait. 6. ff. de reb: auct. jud. poss. Si plu-
 res emere parati sint, extraneo emptori
 præfertur cognatus, utrique creditor, *L.*
cum bona 16. eodem. dummodò tantundem
 offerent quantum extraneus: est enim
 hæc auctionum regula, ut qui licitatione
 vicerit, melioremvè conditionem attule-
 rit, ei res addicatur. *L. 4. C. de fide & jur:*
hast. fisc. L. 4. ubi Bald: & Salic C. de vectig.
 meliorem autem conditionem facit, non
 solum pretii magnitudo, sed & exigendi
 facilitas. Itaque si posterior, qui pretium
 auxit, minus idoneus sit: ad priorem ma-
 gister auctionis reverti potest. *arg: L. 9. ff.*
de in diem addict: ubi: Rebus. in rubr: de præcon.
& licit. a 7. n. 10.

Pen-

Pendente subhastatione, cuius emolumentum fructus sunt, utrum debitoris an emptoris an magis creditorum? Debitoris: non utiq; emptoris, quamdiu pretium ab eo solutum non est. *L. acceptam. 19. C. de usur.*

8. Ultima exequendi ratio carcer est, de quo etsi parcius jura loquantur, non obscuris tamen vestigiis colligitur fuisse etiam Justiniani ævo, hoc exequendi genus legitimum; imprimis adversus debitores suspectos, fugitivos, dilapidatores. *L. 1. & ult. C. qui bon. ced. poss.* Usus certe plerarumq; regionum probat. Ultra carcerem non progredimur ad pœnam aliquam corporalem: Regula enim, Qui non habet in ære, luat in pelle, in delictis tantum locum habet. *L. 7. ff. de jurisd.* In contractibus istâ utimur. Inanis est actio quam excludit inopia debitoris. *L. 6. ff. de dolo malo.* Multo minus cadaver defuncti vexari potest, donec debitum extorqueatur. *nov. 60. cap. 1.* In includendo autem debitore, cavendum quidem moment, ne de domo suâ extrahatur; possenti extrahenti impunè resisti. Sed consuetudo con-

do contrarium probat. *Bald. Min sing. 4. obs. 69. n. 10.* Cavendum etiam monent, ne mulier, miles, nobilis, Doctor, minor annis 25. carceri intrudatur. *Covarr. hic cap. 4. n. 3. de muliere.* textus sunt expressi. *L. 1. Cod. de off. div. jud. Auth. sed hodiè, C. de custod. reor.* De reliquis non est nominatim scriptum, sed argumento colligitur. *L. miles 6. §. 18. ff. de re jud.*

9. Lege Juliâ carceris squalorem effugiunt, qui bonis cedere malunt. *L. 4. C. qui bon. ced. poss.* dummodo cedant omnibus. *L. 1. C. eod.* præterquam instrumentis artis ad victum parandum necessariis. *Covarr. cit. cap. 1. n. 5.* Cedi potest tam in jure quam extra jus, solâ voluntatis professione, *L. 6. C. eod.* Sed ita, si civilis sit causa, non si criminalis; in his n. ut supra dictû, locum habet reg. *Qui non habet in ære, solvat in corpore, Gl. & D D. in L. 7. ff. de jurisd.* Cessa bona non sibi habent creditores, sed distrahunt, ut fit ex judicati causa *L. 4. C. eod.* & si solidum consecuti sint liberatur cedens, sin minus non potest interim ab eis inquietari, nec in carcerẽ duci; sed si post cessionem acquisiverit, quod causam ali-

Q men-

mentorū excedit de integro, in id tamē
 quod facere potest convenitur. *cit. L. 1. C.
 qui bon. ced. poss.* Non coguntur bonis ce-
 dere, consequenter nec carcerem sustine-
 re quibus hoc beneficiū concessum est, ut
 ne conveniantur nisi in id, quod facere
 possunt; ut sunt parentes, patroni, fra-
 tres, maritus, uxor, focer de dote conven-
 tus, donator, miles, socius, sive is univer-
 sorum bonorum, sive certæ rei sit. *L. sunt
 qui. 16. & seq. ff. de re jud.* Novissimo jure &
 carcer & necessitas cedendi bonis remit-
 titur illis, qui ejurant bonam copiam, id
 est, qui jurant se non esse solvendo, nec
 culpā suā ad egestatem redactos, *nov. 135.
 cap. 1.* Quid si quis renuntiet huic confi-
 tutioni, vel cessione bonorum, ultroq; ad
 carcerem se obliget, pecunia ad diem non
 solutā, an valeat pactio? Affirmat *Gail. 2.
 obs. 45.* Negat *Molin. de contr. usur. q. 36. n.
 211.* Quod vis elige.

10. Effugit etiam utramq; necessita-
 tem, qui de consensu maioris partis cre-
 ditorum, inducias quinquennales à Prin-
 cipe impetrat, major pars ex quātitate de-
 biti magis, quam numero æstimatur. *S.*
 quan-

quantitas æqua debeat, numerum spectamus: si sint & numero & debitis pares, sequitur Princeps humaniorem sententiam. *L. ult. C. qui bon. ced. poss.* Impetratæ induciæ profunt non solum reo principali, sed & fidejussoribus eius: nam & quadrimestre tempus fidejussoribus proficit. *L. ult. §. 1. C. de usur. rei jud.* AN etiam cursum interusurarum sistant? Ita, sunt enim beneficia Principum latissimæ interpretationis, parumq; prodesse induciæ currentibus interusuriis, colligitur ex *L. 3. ff. de const. Princ.*

TITULUS XXI.

DE CONCURSU & PRIVILEGIIS
Creditorum.

CASUS.

Quidam honestissimæ Filias elocâ-
rat. Persuadent illæ seni Parenti,
ut vivus omnem in Filias distribuât
hereditatem, ne mortem Patris avi-
dè præstolentur: cæterùm, sanctè
pollicitæ de alimentis se Patri pro-
specturas. At cùm præter spem diu-
tiùs

Q 2

tiùs

tius viveret; senis pertaxa, pietatisq;
 & pactorum imemores, durius Pa-
 trem habere ceperant. Ille suam im-
 prudentiam astu emendaturus, ci-
 stam saxi & arenam plenam cubiculo
 suo clam inferri curat, & noctu, u-
 num alterumve numum aureum,
 repetitis vicibus mensa incidentem,
 continua supputatione, voceq; sub-
 missa, sic tamen ut ab aliquo genero
 facile audiretur, ad immensam pe-
 cuniam summam produxit; clausam de-
 inde firmissime cistam. Filiae per mari-
 tos conscia, nocturni strepitus cau-
 sam exquirunt. Et Pater: Thesauri
 mei adhuc residui rationes inire ce-
 pi, Filiae; ut quam quaeque; vestrum de
 me optime merita fuerit; tam quo-
 que post obitum digna ferat premia.
 Tum emulatione mutuam cepere Pa-
 trem omni officiorum genere pro-
 sequi. Eo mortuo, saxa & arenas re-
 peri.

periunt, cum ligneo fuste, cui Britannicè hæc insculpta erant: quod Pietas non potuit, extorsit avaritia: nolite, ô Parentes, indulgentiâ vestrâ liberorū avaritiæ satisfacere cupientes, occasionem impietati majori dari. Exemplo meo prudentiores redditi, valete: Stulti fustiario pœnas luite. *Ican: Paulus in loco serijs.* Quæritur, si Parens ille revera Thesaurum reliquisset; atq; à duabus fuisset meliùs habitus in vivis; tertia verò fuisset in funus Patris liberalior; cui citiùs conferri debita portio debuisset? *Resol: petenda ex num: 2.*

I.

Actum est supra de executione rei iudicatæ, sequitur ut videamus, concurrentibus pluribus creditoribus, qui quib⁹ anteferendi: pro cuius quæstionis decisione illud præmittimus: omnibus creditoribus præferri Dominos, qui res suas vindicant, quippe qui eo ipso, quo vindicant, venditionem rerum suarum impediunt.

Q3

diunt. *L. 1. C. de privileg: fis:* Atq; hoc extra dubitationis aleam ponitur cum res extant: quid si non extent amplius? Veluti apud argentarium deposuisti pecuniam, ea non reperitur in bonis eius, quid juris? Respondet *Accurs:* in *L. 7. §. quoties ff. depositi.* postponi deponentem privilegiis realibus, anteponi personalibus. Rectius absque distinctione alii respondent, post privilegia, deponentis rationem haberi. *Cujac:* in *L. 8. ff. depos.*

2. Porro creditores hypothecarii sunt, vel chirographarii: hypothecarii, qui pignus habent, seu expressum seu tacitum; chirographarii propriè quidem dicuntur, quib' chirographo cautum est: sed nos latius chirographarios vocabimus omnes, qui personalem duntaxat actionem habent, non autem hypothecariam. *L. 3. Licet. 7. L. eos. 9. C. qui potior. in pig:* Utrorumque contentio dirimitur summa hac juris regula, hypothecarii præferuntur chirographariis. *L. etsi quis. 14. §. 1. ff. derelig: & sumpt: fun.* Perpetua tamen regula non est, eximendus enim est is, qui in funus impendit, qui quamvis chirographarius est, ta-

est, tamen omnibus creditorib' etiam hypothecariis antecessor. *L. etsi quis. 14. §. 1. L. sunt persona 43. ff. de regul. & sumpt. fun.* Neq; distinguimus inter expressam & tacitam hypothecam habentes: utrifq; preferitur funerans, ut rectè sentit *Bald: tract: de pig: cap. 6.* Excipiendi etiam sunt sumptus, qui necessariò fiunt ad proscriptio- nem bonorum: item debitore defuncto ad insinuationem testamenti, confectio- nemque inventarii, similesvè hæreditatis causas. *L. ult. §. in computat. C. de jur. delib:*

3. Reliquis ergo chirographariis sum- motis, si plures sint hypothecarii à se invi- cem discriminandi sunt ita: Alii tantum hypothecam, alii hypothecam & privile- gium habent. Privilegium verò causa æsti- matur. Quare nec hypotheca nec tem- poris prærogativa propriè privilegium est. *L. privilegia 32. ff. de reb. auct. jud: poss:* Qui hypothecam & privilegium habent præferuntur iis, qui hypothecam tantum. Ex dictis autem primum locum tribui- mus fisco agenti ex causa primipilari. *L. 3. & ultim: Cod. de primipilar.* secundum lo- cum obtinet, qui ad militiam emendam

credidit, cavitq; nominatim, ut ipse in eâ militia aliis potior sit. *nov: 97. cap. 4.* tertium mulier in dote: præfertur enim post eum, qui ad militiam emendam credidit, omnibus anterioribus mariti creditoribus, non solum tacitam, sed etiam expressam hypothecam habentibus. *cit: nov: 97. cap: 4. &c.* exercet autem hoc privilegium in dote tantum, non etiam in donatione propter nuptias, nec in reb^o paraphernis, *Gl. in L. 2. §. cæter. verb: sed candidi. ff. de iure dotis cit: nov: 97. cap. 3.* Quid si muliere defunctâ liberi ejus repetant dotem maternam, an privilegio Matris fruuntur? vide *cit. L. ult. sup: nov: 91. in præf: & cap. 1.* Quid si sponsa dotem prorogaverit sponso, an ad eam privilegium pertinet? Affirmat *Barth: in cit: L. ult.* Negantium sententia nobis verior videtur. *arg: L. præcipimus in fin: C. de appell.* quartum assignamus ei, qui ad restitutionem insulæ vel ædificii credidit, item illis, qui ad comparandam conservandamq; rem aliquam crediderunt, si pacti fuerint, ut ea res statim sibi pignori sit, idem pupillis, ex quorum pecunia res comparatæ sunt:

& alii

& alii de quibus vide. *L. 1. ff. in quibus caus: pig: vel hypoth: fac: contr.* qui omnes præferuntur non privilegiatis. Inter hos ipsos autem, qui quarto loco ponuntur, si sit contentio & quærat, qui quibus anteponendi, ita dicendum videtur, Privilegiatum adversus æquè privilegiatum non uti suo privilegio: quiescente ergò privilegio, eum potiozem fore jure, qui prior est tempore *arg: cit: L. 7. ff. qui potior: impignore.*

Sed fallit hæc regula, si oppignoratio facta sit instrumento privato, aut scriptura publica, tunc n. posterior potior est jure, nisi instrumentum privatum trium testium subscriptionem contineat: *L. scripturas. 11. C. qui potior. in pig.* Cui consequens est, ut si utriusq; instrumentum privatum fuerit, sed primi sine testium subscriptione, secundi testium subscriptione firmatum, præferatur & hoc casu secundus primo. *cit. L. 11. in fin. Gl. ibid: Dyn: in cap: qui prior. n. 10. de reg: jur.* Quod autem quidam putaverunt, tum quoq; secundum præferendum primo, cum secundi chirographum prius in judicio recognitum fuit

fuit, id à jure alienum videtur. Quid si primus ex chirographo agat, secundus codicem mercatoris proferat, an secundus primo potior erit? Ita DD. videtur. Verùm moribus quidem id convenit, qui libris mercatorum fidem publicam tribuunt. Haecenus de hypothecariis.

4. Sequuntur chirographarii, in quibus non temporis, sed privilegii ratio habetur. *L. quæsitum est 17. & seq: ff. de reb: auct. jud: poss:* sunt autem in personalibus actionibus privilegiati, fiscus. *L. 8. & ult: ff. eod:* Pupilli & minores in bonis administratorum suorum. *L. dabimusq; 19. §. seq. ff. de reb: auct: jud: poss:* Respublica. *L. 2. C. de jur: reipublic:* qui credit ad comparandam vel conservandam rem aliquam, si non expressè pactus sit, ut ea res sibi pignori esset. *L. 5. & 6. ff. qui pot. in pign: hab. sponsa, si dotem prorogaverit sponso, L. si sponsa. 74. ff. de jure dotis.* Qui pecuniam apud mensularium deposuit, si ea non extet nec vindicari possit. *L. 7. ff. de poss: Eccl: esias quoq; Orphanotrophia, Nosocomia, & reliqua venerabilia loca, in personalib⁹ habere censent DD. Peregrin: de jure*

ff. libr. 6. titul. 2. num. 5. Ad hæc privile-
giatis multi annumerant artifices, famu-
los, & generaliter eos, qui operarum sua-
rum mercedem prosequuntur, *Wesemb: in
par. ff. de privileg: cred:* Quod si plures pri-
vilegiati concurrant, non est facilè dictu
quid sit observandum. Fisco primus vi-
detur dandus locus, per *L. quodvis. 34. de
rebus auct: jud: poss: postremus deponenti.
cit. L. 34. §. in bonis. ff. eod:* De reliquorum
ordine nihil nominatim legitur. Videtur
ergò contentio dirimenda per vulgatam
regulam. Privilegiatus adversus privile-
giatum suo privilegio non utitur. *L. Privi-
legia. 32. ff. eod.*

5. Si nulli sint privilegiati veniunt non
privilegiati absque ulla temporis præro-
gativa. *cit. L. Privilegia.* Dividunt ergò pe-
cuniam ex vèditione bonorum debitoris
redactam æqualiter, proportionè Geo-
metricâ non Arithmeticâ. *Wesemb: par:
ff. de rebus auct: jud: poss: numer: 7.* eo exce-
pto, qui privilegiato solvit: succedit e-
nim in eius locum. *L. 2. ff. de cession: bonor.*
Quid ergò si Chirographarius solvat hy-
pothecario, an & hypothecam consequi-
tur?

Q 6

tur ?

tur? Non, nisi hoc actum fuerit. *L. 1. C. de his qui in prior. cred. loc. suc:* Eum quoq; excipe, qui sibi vigilat, & prior sibi solvi curat, aut ex causa iudicati pignus capit: non & illum qui prior in possessionem mittitur. *L. quod autem. 6. §. sciendum. L. pupillus. Cod: quæ in fraud: cred: ff. de rebus auct: jud: poss:*

C A P U T VI.

DE PROCESSU JURIDICO IN *Criminibus ordinarijs.*

EXpeditis iis, quæ formando civili Iudicio deserviunt, superest, ut ad criminale Iudicium gradum faciamus: Nam licet eadem ferè utriusq; iudicii causarum probandarum ac finiendarum ratio sit, & procedi debeat per litis contestationem, per exceptiones, probationes & ad instar Juris Civilis ut praxis habet, & iura comprobant. *cap. ult. de purg: oan: L. fin. C. de exhib. reis: L. qui accusare. C. de edendo:* Ea tamen est differentia, 1. Quod hic requirantur probationes evidentiores, & luce meridianâ clariores. *L. fin: C. de prob. a deò,* ut præsumptiones ad condemnandum